

АПЯВАЦЬ СУЧАСНАСЦЬ, ВУЧЫЦЦА У НАРОДА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

ку да эстрады адуваецца нейкая пагарда. Толькі сапраўдныя вясёлыя і змястоўныя інтэрмедзіямі, песнямі і куплетамі, напісанымі рукою вопытнага майстра слова і музыкі, мы можам зачыць дарогу на эстраду роўнай халтуры, пошласці і безгустоўнасці. Хто ж, які не літаратар і кампазітар рэспублікі ў гэтай садружнасці з выканаўцамі, заклікае заклікаць моцныя асновы сапраўды нацыянальнага эстраднага мастацтва.

Далей у сваім выступленні І. Палівода закранае пытанні крытыкі, якая, на яго погляд, часам не зусім аб'ектыўна ацэньвае работу творчага калектыву. Ён раіць для больш строгага складання праграм публічных канцэртаў наладжваць папярэднюю праслухоўванні новых буйных твораў пры ўдзеле шырокай грамадскай і з абавязковым адкрытым і абмеркаваннем.

Ці патрэбна нам бытавая музыка, музыка для быту? — такое пытанне закранаў наменнік дырэктара Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору А. Залескі.

Сапраўды, цяпер шырокае колы грамадскай, наш друк змагаюцца за тое, каб дапамагчы свежаму народу стварыць новыя звычкі і абрады, каб пераасэнсаваць усё добрае ў старых звычках і абрадах і каб гэты ўзвішчы ў быт нацыянальнага чалавека. У вольны і гэты адносінах вельмі вялікую ролю павінна адыграваць музыка. Камасольскія асаблівасці, з аднаго боку, і інтэлектуальны пачатак публічнага патрабавання да адпаведных радасных, вясёлых песняў, якіх, на жаль, нашы кампазітары пакуль што не напісалі. Няма ў нас масавых песняў, прысвечаных розным грамадскім падзеям, калі, напрыклад, прыводзіць юнаку ў Савецкую Армію або калі прадстаўнікі маладых людзей урачкова гавораць са сабою пашпарт і г. д. Бытавая музыка, песні для розных сямейных свят і навогул для эстрады, для душы нам вельмі патрэбны. І кампазітарам варта гэты ўзвішчы ў сваёй дзейнасці праца.

Старэйшая беларуская музыказнаўца Л. Мухарынская ў пачатку свайго выступлення пашкадавала, што на з'езд не запыталіся быць некалькі вядучых самадзейных харавых калектываў, якія славіцца сваім народна-песенным багаццем. Пасля гэтага яна пачала размову аб беларускай сімфанічнай музыцы, аб апошніх дасягненнях у гэтым жанры. Л. Мухарынская адзначае пашырэнне тэматыкі і кола музычных вобразаў у творчасці кампазітараў старэйшага пакалення (у прыватнасці, яна мела на ўвазе Шостую сімфонію М. Аладава).

Прамоўца становіцца адгукнулася аб першых сімфоніях Ул. Чараднічкі, Р. Бутвілоўскага і Д. Смольскага. Аб сімфоніі апошняга аўтара музыказнаўца гаворыць як аб свежым творы, які захапляе сваёй глыбінёй, шчырасцю. Палемізуе з А. Кельбергам, Л. Мухарынскай абвяргае яго сцвярджэнні адносна «надуманасці» і «штучнасці» задумы сімфоніі Л. Абелівіча.

— З праслуханых твораў відаць, — сказаў музыказнаўца Б. Смольскі, — што кампазітарская моладзь на гэтым з'ездзе паказала сапраўднае майстэрства. Музыка яе з'яўляецца вельмі эмацыянальнай, выразнай і сучаснай у поўным сэнсе гэтага слова.

Ён зазначае, што беларускія кампазітары яшчэ слаба працуюць у вельмі важным оперна-балетным жанры, не ствараюць для музычнай сцэны новых твораў з вобразамі герояў нашых дзён. Прамоўца выступіў з рэзкай крытыкай у адрас оперы «Калочая ружа», у якой, на яго думку, тэматыка і інтанацыйная сфера скіраваны да меладраматычнага надрыўу і багнасці. Мясце адзначае, гаворыць Б. Смольскі, поспех «Калочая ружа» — гэта яўнаюны поспех.

Большую частку свайго выступлення госьць з Украіны — кампазітар Л. Каладуб — прысвяціў пытанню падрыхтоўкі музычных кадраў, у тым ліку стварэнняў музычнай школы. Ён сказаў, што як на Украіне, так і ў Беларусі ў народзе ёсць нямаюць самабытных талентаў, але іх трэба толькі выявіць, знайсці і па-сапраўдному заняцца з імі музычнай адукацыяй. Асабліва неабходна ўпарадкаваць сістэму падрыхтоўкі будучых музыкантаў у нашых спецыяльных школах-адзінаццацігодках, адкуль глабальным чынам прыходзяць студэнты ў кансерваторыю. Л. Каладуб зазначае, што беларускія кампазітары ў сваёй сімфанічнай творчасці мала аддаюць увагу нацыянальнаму фальклору.

Музыказнаўца А. Ракава ў асноўным вяла размову аб беларускіх масавых песнях, аб тым, што яны яшчэ не заваявалі шырокага прызнання ў народзе і не гукаць на Усесаюзнай эстрадзе. Чаму так атрымаецца? — пытае прамоўца. — У нашых песнях зашмат збыткіх меладных зваротаў, беднасць рытмічнага малюнка і гарманічнай мовы, а некаторыя аўтары проста паўтараюць саміх сябе. Іншы раз у песнях сустракаюцца салодкаватыя інтанацыі, як, напрыклад, у песні «З другам» Ю. Семяняка, «Я люблю» Ул. Алоўнікава з кінафільма «Вясна на ваваліні». Дарэчы, нашы кампазітары, працуючы ў галіне музыкі для кіно, не стварылі яшчэ ўраўнаважанага і неадназначнага адрознення іх у жыццё, у народ. У стварэнні беларускай савецкай песні вялікую ролю адыгравае садружнасць кампазітараў і пэўна. На жаль, у нас такой садружнасці цяпер не адуваецца, нашы кампазітары адарваліся ад пэўна. Восць чаму многія песні пішуцца на няўдалы і неадназначны ў мастацкіх адносінах тэксты.

А. Ракава гаворыць таксама аб прапагандзе беларускай музыкі ў рэспубліканскім друку і аб якасці правядзення музычных серад у Саюзе кампазітараў.

У сваёй прамоўцы музыказнаўца Г. Глушчанка сказаў, што будучы даследчык нацыянальнай беларускай музыкі павінен адзначаць IV з'езд кампазітараў Беларусі як пераломны момант у гісторыі развіцця сімфанічнага жанру ў рэспубліцы. На думку прамоўцы, ва ўсіх сімфоніях, якія былі паказаны на з'ездзе, ёсць многа цікавага, яркага, змястоўнага, і амаль кожная з іх глыбока індывідуальная па сваёй музычнай мове, гармоніі, вобразнасці і разам з тым вылучаецца канкрэтнасцю задумы і зместу. Гаворачы аб Шостай сімфоніі М. Аладава, Г. Глушчанка выказаў думку, што ў ёй мала шчырасці, што ў яе некалькі халаднаватых музычных пераважак рацыянальны пачатак.

Як і папярэднія прамоўцы, Г. Глушчанка адзначыў добрыя якасці вакальна-сімфанічнай пэўна Г. Вагнера «Вечна жыўя», балета Я. Глебава «Мара», Фарціяннага трыа А. Багатырова і выказаў крытычныя заувагі ў адрас оперы Ю. Семяняка «Калочая ружа». Спінючыся на пытанні майстэрства, прамоўца зазначыў, што яны застаюцца актуальнымі для кампазітарскай арганізацыі Беларусі і іх трэба разумець у самым шырокім сэнсе, а не як сукупнасць тэхнічных сродкаў.

Працягваючы думку свайго ўраўнаважанага калега Л. Каладуба, Г. Глушчанка гаворыць аб дрэннай падрыхтоўцы кампазітарскіх і музычназнаўчых кадраў у нашай рэспубліцы, што вельмі адмоўна адбіваецца на работе творчых арганізацый, радзіць, тэлебачання, перыядычнага друку, музычных школ і вучылішчаў. Прамоўца прапонуе арганізацыі пры кансерваторыі падрыхтоўчае аддзяленне для падрыхтоўкі кампазітараў і музычназнаўцаў, а пры музычных школах-дзевяцігодках метадычныя кабінеты.

Палемізуе з аўтарамі крытычных зауваг аб оперы Ю. Семяняка «Калочая ружа», глабальны дырэктар Беларускага тэатра оперы і балета, народны артыст рэспублікі Л. Любімаў выказаў думку, што з'яўленне на сцэне тэатра спектакляў на сучаснай тэматыку вельмі карысна справа І, нягледзячы на асобныя недахопы, гэтыя спектаклі заважалі любоў і павагу слухачоў. Іх трэба разглядаць як творчыя спробы, якія рухаюць наперад беларускую музычнае мастацтва.

Пашкадавала, што на з'езд не запыталіся быць некалькі вядучых самадзейных харавых калектываў, якія славіцца сваім народна-песенным багаццем. Пасля гэтага яна пачала размову аб беларускай сімфанічнай музыцы, аб апошніх дасягненнях у гэтым жанры. Л. Мухарынская адзначае пашырэнне тэматыкі і кола музычных вобразаў у творчасці кампазітараў старэйшага пакалення (у прыватнасці, яна мела на ўвазе Шостую сімфонію М. Аладава).

Прамоўца становіцца адгукнулася аб першых сімфоніях Ул. Чараднічкі, Р. Бутвілоўскага і Д. Смольскага. Аб сімфоніі апошняга аўтара музыказнаўца гаворыць як аб свежым творы, які захапляе сваёй глыбінёй, шчырасцю. Палемізуе з А. Кельбергам, Л. Мухарынскай абвяргае яго сцвярджэнні адносна «надуманасці» і «штучнасці» задумы сімфоніі Л. Абелівіча.

— З праслуханых твораў відаць, — сказаў музыказнаўца Б. Смольскі, — што кампазітарская моладзь на гэтым з'ездзе паказала сапраўднае майстэрства. Музыка яе з'яўляецца вельмі эмацыянальнай, выразнай і сучаснай у поўным сэнсе гэтага слова.

Па словах прамоўцы, калектыв тэатра вельмі цэла сустрэў «Калочую ружу», ацэніў яе дадатна якасці і гэтай ацэнка з'яўляецца правільнай. Працягваючы сваю думку, Л. Любімаў гаворыць: нам трэба паставіць справу так, каб пры ацэнцы мастацкага твора ўлічвалася галас шэрага грамадскага, галас народа, сапраўднага творцы і самага глабальнага знаўцы духоўных каштоўнасцяў сацыялістычнага грамадства. Прафесійна-нальная крытыка таксама павінна абаярацца на думку шырокай грамадскасці.

Заканчваючы сваю прамоўку, Л. Любімаў гаворыць, што Тэатр оперы і балета ў наступным сезоне адновіць оперы А. Багатырова «Надзея Дурава» і Я. Цікоцкага «Міхас Падгорны».

Надзвычай важным для агульнага развіцця маладых кампазітараў, Р. Бутвілоўскі лічыць іх шырокае знаёмства з музыкай братніх рэспублік Савецкага Саюза. Прамоўца прапонуе часцей арганізоўваць выезды маладых кампазітараў на паказы творчасці сваіх калегаў у Маскву і іншыя гарады. Для паляпшэння запісу твораў беларускай музыкі на магнітафонную плёнку Р. Бутвілоўскі раіць запрасіць у Мінск кваліфікаваных гукарэжысёраў, якія добра ведалі б апаратуру, акустыку і ўмелі б разбірацца ў партытурах. На яго думку, кнігагандаль прывольны ў нотныя магазіны. Беларусі мала партытур і новых твораў кампазітараў братніх рэспублік і краін народнай дэмакратыі і гэты не дае магчымасці маладым музыкантам быць у курсе падзей сучаснага музычнага жыцця. Малыя тэатры мала выдае музычную літаратуру Белдзяржвыдавства.

Р. Бутвілоўскі лічыць, што Канцэрт для вялікіх чыяры і аркестрам П. Падкавырава — твор мала цікавы і яго не трэба ўключыць у праграму канцэртаў з'езда, а Сімфонія Д. Смольскага пакідае ўражанне незвычайнасці.

З вялікай глыбока аргументаванай прамоўцы выступіў на з'ездзе маскоўскі кампазітар М. Чулак.

— Мне вельмі прыемна быць, — сказаў ён, — як расце кампазітарская арганізацыя Беларусі. Саюз кампазітараў выходзіць на шырокую дарогу, узбагачаецца новымі маладымі сіламі. Побач з кампазітарамі старэйшага пакалення ўнімаецца моладзь і старыя кадры супрацоўнічаюць з маладымі, спалучаюць вопыт і традыцыі з наватарствам і пошукамі. Гэта два бакі аднаго і таго ж працэсу, бо кожнае наватарства абаяраецца на традыцыю, кожная традыцыя нараджаецца як трэплін для наватарства.

Гаворачы аб праслуханых творах беларускай музыкі, М. Чулак адзначыў, што ў Шостай сімфоніі М. Аладава імкнуўся вырашыць складаную творчую задачу — даць абгулены сімфанічны вобраз, пераходзячы ад рысу вясёлых, радасных да момантаў трагічных, ад жарсту, нават сірчэму да момантаў вялікага «папярэжання». І магчыма таму сімфонія мае кінутафрагментарны характар. Яна распадаецца на асобныя эпіды, кожны з якіх успрымаецца неадзаткова ясна.

Сімфонія Л. Абелівіча, на ўражанню прамоўцы, — твор яркавы, майстэрскі, з вялікай жыццёвай напуюнасцю. Ён шудоўны па форме, у ім адуваецца многа ад нацыянальнай музыкі, быту, інтанацый беларускіх народных песняў.

Прычыны няўдачы Канцэрта для вялікіх чыяры і аркестрам П. Падкавырава М. Чулак бачыць у вялікім разрыве паміж уступам танцавальнага і шумлівага характару, усёй аркестраўкай і вялікай, нецвятаю сальнай партыяй вялікіх чыяры.

Прамоўца высока ацэньвае музыку балета Я. Глебава «Мара», але адзначае слабасць лібрэта, якое надзівае ўжо надобна пераносіць слухача ў капіталістычны свет з яго рэстаранамі і танцамі і вельмі мала расказвае аб падзеях у жыцці герані на Радзіме. Не

Мала пасяляецца музычнай літаратуры ў братніх рэспубліках Савецкага Саюза, большасць выданых разлічваецца толькі на патрэбу Беларусі. Недахопам з'яўляецца і тое, што пры складанні планаў выдвецтва праўлення Саюза кампазітараў не зусім ўключылі ў іх толькі лепшыя творы, а часта дае пра тое, каб усё б выключылі кампазітары былі прадстаўлены ў выдвецці плане, не звязваючы на якасці іх музыкі.

Беларуская кампазітарская арганізацыя прайшла вялікі, складаны шлях, — сказаў у сваёй прамоўцы заслужаны дзеят мастацтва РСФСР, кампазітар М. Каваль. — У яе гістарычным летанісе ёсць нямаюць добрых старонак, але не раз становіцца ў творчым саюзе выклікала вялікую трыгоў. Ужо многа гаварылася аб тым, што тут не было належнага таварыскага аднавання. Пры правільным імкненні да нацыянальных вытокаў і народнасці, музычная творчасць некаторых беларускіх кампазітараў вылучалася недастатковай мастацкай пераконаўчасцю, рэзкім адстаўненнем іх майстэрства ад лепшых прыкладаў творчасці кампазітараў Савецкага Саюза. Хваравівае успрыняцце крытыкі выдзіла часам нават за рамкі кампазітарскай крыўдлівасці. На жаль, некаторыя сляды гэтай з'явы мы, гэтыя дні і цяпер. Нам хацелася б бачыць беларускую арганізацыю моцнай і згуртаванай, каб таварыска, прычыло-

вае крытыка была пастаўлена ў ёй на патрэбную вышыню. Далей прамоўца пералічыў творы, якія яму найбольш спадабаліся.

Гаворачы пра уверсору М. Аладава «Звіні, малодсць», М. Каваль адзначыў яе народнасць, але кіннуў папрак кампазітара за тое, што твор пасляваў недастаткова сымфанічнага патоку ў музыцы і дробнасцю аркестраўкі. Нацыянальны меладичны матэрыял, на думку прамоўцы, ёсць у сімфоніі Л. Абелівіча, у якой інтэлектуальны пачатак поўнаасо адпавядае эмацыянальнаму. Адна залішня аркестравая вытанчанасць твора часам затуманяе яснасць нацыянальных матываў.

Прамоўца гаворыць аб яркай малаўлічнасці аркестраўкі, сапраўдным кампазітарскім мысленні ў сімфоніях Р. Бутвілоўскага, Ул. Чараднічкі і Д. Смольскага, Ул. Чараднічкі і Д. Смольскага, на думку прамоўцы, ёсць у сімфоніі Л. Абелівіча, у якой інтэлектуальны пачатак поўнаасо адпавядае эмацыянальнаму. Адна залішня аркестравая вытанчанасць твора часам затуманяе яснасць нацыянальных матываў.

Прамоўца гаворыць, што Д. Смольскі напярэдня лічыць гэты твор безгустоўным.

Пералічыўшы некаторыя творы, якія, на думку прамоўцы, вылучаюцца дадатнымі якасцямі, ён спыніўся на пытанні павышэння майстэрства беларускіх кампазітараў, пажадаў ім пашырэння свабоды партытуры за кошт новых, сучасных музычных інструментаў. Залучаючы нашых кампазітараў, гаворыць Я. Парватаў, напісаць новыя творы на сучасную тэматыку, адлюстравач жыццё саўвечнага чалавека — будзённіка камянізма, трэба шукаць новыя формы, новыя формы для выяўлення новага зместу, працягваючы наватарства ў добрым разуменні гэтага слова і святга берачы чысціню нашай ідэалогіі, чысціню нашага метадлу сацыялістычнага рэалізму.

Рэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, заслужаны дзеят мастацтва рэспублікі А. Багатыроў у сваёй прамоўцы гаворыць аб тым, што кансерваторыя адувае недахопы ў кадрах для кампазітарскага і музычназнаўчага факультэтаў, аб дрэннай прафесійна-нальнай падрыхтоўцы гэтых кадраў, дрэнна пастаўлена музычнае выхаванне дзяцей у агульнаадукацыйных школах, слаба ўкамплектаваны музычныя навуцальныя ўстановы кваліфікаванымі педагогамі. Каб ліквідаваць гэтыя недахопы, трэба адкрыць рэспубліканскае харовае вучылішча, музычна-педагагічны факультэт і двухгоддзю курсы па падрыхтоўцы кампазітарскіх і музычназнаўчых кадраў.

З вялікай прамоўай на з'ездзе выступіў на з'ездзе маскоўскі кампазітар М. Чулак.

— Мне вельмі прыемна быць, — сказаў ён, — як расце кампазітарская арганізацыя Беларусі. Саюз кампазітараў выходзіць на шырокую дарогу, узбагачаецца новымі маладымі сіламі. Побач з кампазітарамі старэйшага пакалення ўнімаецца моладзь і старыя кадры супрацоўнічаюць з маладымі, спалучаюць вопыт і традыцыі з наватарствам і пошукамі. Гэта два бакі аднаго і таго ж працэсу, бо кожнае наватарства абаяраецца на традыцыю, кожная традыцыя нараджаецца як трэплін для наватарства.

Гаворачы аб праслуханых творах беларускай музыкі, М. Чулак адзначыў, што ў Шостай сімфоніі М. Аладава імкнуўся вырашыць складаную творчую задачу — даць абгулены сімфанічны вобраз, пераходзячы ад рысу вясёлых, радасных да момантаў трагічных, ад жарсту, нават сірчэму да момантаў вялікага «папярэжання». І магчыма таму сімфонія мае кінутафрагментарны характар. Яна распадаецца на асобныя эпіды, кожны з якіх успрымаецца неадзаткова ясна.

Сімфонія Л. Абелівіча, на ўражанню прамоўцы, — твор яркавы, майстэрскі, з вялікай жыццёвай напуюнасцю. Ён шудоўны па форме, у ім адуваецца многа ад нацыянальнай музыкі, быту, інтанацый беларускіх народных песняў.

Прычыны няўдачы Канцэрта для вялікіх чыяры і аркестрам П. Падкавырава М. Чулак бачыць у вялікім разрыве паміж уступам танцавальнага і шумлівага характару, усёй аркестраўкай і вялікай, нецвятаю сальнай партыяй вялікіх чыяры.

Прамоўца высока ацэньвае музыку балета Я. Глебава «Мара», але адзначае слабасць лібрэта, якое надзівае ўжо надобна пераносіць слухача ў капіталістычны свет з яго рэстаранамі і танцамі і вельмі мала расказвае аб падзеях у жыцці герані на Радзіме. Не

Мала пасяляецца музычнай літаратуры ў братніх рэспубліках Савецкага Саюза, большасць выданых разлічваецца толькі на патрэбу Беларусі. Недахопам з'яўляецца і тое, што пры складанні планаў выдвецтва праўлення Саюза кампазітараў не зусім ўключылі ў іх толькі лепшыя творы, а часта дае пра тое, каб усё б выключылі кампазітары былі прадстаўлены ў выдвецці плане, не звязваючы на якасці іх музыкі.

Беларуская кампазітарская арганізацыя прайшла вялікі, складаны шлях, — сказаў у сваёй прамоўцы заслужаны дзеят мастацтва РСФСР, кампазітар М. Каваль. — У яе гістарычным летанісе ёсць нямаюць добрых старонак, але не раз становіцца ў творчым саюзе выклікала вялікую трыгоў. Ужо многа гаварылася аб тым, што тут не было належнага таварыскага аднавання. Пры правільным імкненні да нацыянальных вытокаў і народнасці, музычная творчасць некаторых беларускіх кампазітараў вылучалася недастатковай мастацкай пераконаўчасцю, рэзкім адстаўненнем іх майстэрства ад лепшых прыкладаў творчасці кампазітараў Савецкага Саюза. Хваравівае успрыняцце крытыкі выдзіла часам нават за рамкі кампазітарскай крыўдлівасці. На жаль, некаторыя сляды гэтай з'явы мы, гэтыя дні і цяпер. Нам хацелася б бачыць беларускую арганізацыю моцнай і згуртаванай, каб таварыска, прычыло-

вае крытыка была пастаўлена ў ёй на патрэбную вышыню. Далей прамоўца пералічыў творы, якія яму найбольш спадабаліся.

Гаворачы пра уверсору М. Аладава «Звіні, малодсць», М. Каваль адзначыў яе народнасць, але кіннуў папрак кампазітара за тое, што твор пасляваў недастаткова сымфанічнага патоку ў музыцы і дробнасцю аркестраўкі. Нацыянальны меладичны матэрыял, на думку прамоўцы, ёсць у сімфоніі Л. Абелівіча, у якой інтэлектуальны пачатак поўнаасо адпавядае эмацыянальнаму. Адна залішня аркестравая вытанчанасць твора часам затуманяе яснасць нацыянальных матываў.

Прамоўца гаворыць, што Д. Смольскі напярэдня лічыць гэты твор безгустоўным.

Пералічыўшы некаторыя творы, якія, на думку прамоўцы, вылучаюцца дадатнымі якасцямі, ён спыніўся на пытанні павышэння майстэрства беларускіх кампазітараў, пажадаў ім пашырэння свабоды партытуры за кошт новых, сучасных музычных інструментаў. Залучаючы нашых кампазітараў, гаворыць Я. Парватаў, напісаць новыя творы на сучасную тэматыку, адлюстравач жыццё саўвечнага чалавека — будзённіка камянізма, трэба шукаць новыя формы, новыя формы для выяўлення новага зместу, працягваючы наватарства ў добрым разуменні гэтага слова і святга берачы чысціню нашай ідэалогіі, чысціню нашага метадлу сацыялістычнага рэалізму.

Рэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, заслужаны дзеят мастацтва рэспублікі А. Багатыроў у сваёй прамоўцы гаворыць аб тым, што кансерваторыя адувае недахопы ў кадрах для кампазітарскага і музычназнаўчага факультэтаў, аб дрэннай прафесійна-нальнай падрыхтоўцы гэтых кадраў, дрэнна пастаўлена музычнае выхаванне дзяцей у агульнаадукацыйных школах, слаба ўкамплектаваны музычныя навуцальныя ўстановы кваліфікаванымі педагогамі. Каб ліквідаваць гэтыя недахопы, трэба адкрыць рэспубліканскае харовае вучылішча, музычна-педагагічны факультэт і двухгоддзю курсы па падрыхтоўцы кампазітарскіх і музычназнаўчых кадраў.

З вялікай прамоўай на з'ездзе выступіў на з'ездзе маскоўскі кампазітар М. Чулак.

— Мне вельмі прыемна быць, — сказаў ён, — як расце кампазітарская арганізацыя Беларусі. Саюз кампазітараў выходзіць на шырокую дарогу, узбагачаецца новымі маладымі сіламі. Побач з кампазітарамі старэйшага пакалення ўнімаецца моладзь і старыя кадры супрацоўнічаюць з маладымі, спалучаюць вопыт і традыцыі з наватарствам і пошукамі. Гэта два бакі аднаго і таго ж працэсу, бо кожнае наватарства абаяраецца на традыцыю, кожная традыцыя нараджаецца як трэплін для наватарства.

Гаворачы аб праслуханых творах беларускай музыкі, М. Чулак адзначыў, што ў Шостай сімфоніі М. Аладава імкнуўся вырашыць складаную творчую задачу — даць абгулены сімфанічны вобраз, пераходзячы ад рысу вясёлых, радасных да момантаў трагічных, ад жарсту, нават сірчэму да момантаў вялікага «папярэжання». І магчыма таму сімфонія мае кінутафрагментарны характар. Яна распадаецца на асобныя эпіды, кожны з якіх успрымаецца неадзаткова ясна.

Сімфонія Л. Абелівіча, на ўражанню прамоўцы, — твор яркавы, майстэрскі, з вялікай жыццёвай напуюнасцю. Ён шудоўны па форме, у ім адуваецца многа ад нацыянальнай музыкі, быту, інтанацый беларускіх народных песняў.

Прычыны няўдачы Канцэрта для вялікіх чыяры і аркестрам П. Падкавырава М. Чулак бачыць у вялікім разрыве паміж уступам танцавальнага і шумлівага характару, усёй аркестраўкай і вялікай, нецвятаю сальнай партыяй вялікіх чыяры.

Прамоўца высока ацэньвае музыку балета Я. Глебава «Мара», але адзначае слабасць лібрэта, якое надзівае ўжо надобна пераносіць слухача ў капіталістычны свет з яго рэстаранамі і танцамі і вельмі мала расказвае аб падзеях у жыцці герані на Радзіме. Не

Мала пасяляецца музычнай літаратуры ў братніх рэспубліках Савецкага Саюза, большасць выданых разлічваецца толькі на патрэбу Беларусі. Недахопам з'яўляецца і тое, што пры складанні планаў выдвецтва праўлення Саюза кампазітараў не зусім ўключылі ў іх толькі лепшыя творы, а часта дае пра тое, каб усё б выключылі кампазітары былі прадстаўлены ў выдвецці плане, не звязваючы на якасці іх музыкі.

Беларуская кампазітарская арганізацыя прайшла вялікі, складаны шлях, — сказаў у сваёй прамоўцы заслужаны дзеят мастацтва РСФСР, кампазітар М. Каваль. — У яе гістарычным летанісе ёсць нямаюць добрых старонак, але не раз становіцца ў творчым саюзе выклікала вялікую трыгоў. Ужо многа гаварылася аб тым, што тут не было належнага таварыскага аднавання. Пры правільным імкненні да нацыянальных вытокаў і народнасці, музычная творчасць некаторых беларускіх кампазітараў вылучалася недастатковай мастацкай пераконаўчасцю, рэзкім адстаўненнем іх майстэрства ад лепшых прыкладаў творчасці кампазітараў Савецкага Саюза. Хваравівае успрыняцце крытыкі выдзіла часам нават за рамкі кампазітарскай крыўдлівасці. На жаль, некаторыя сляды гэтай з'явы мы, гэтыя дні і цяпер. Нам хацелася б бачыць беларускую арганізацыю моцнай і згуртаванай, каб таварыска, прычыло-

вае крытыка была пастаўлена ў ёй на патрэбную вышыню. Далей прамоўца пералічыў творы, якія яму найбольш спадабаліся.

Гаворачы пра уверсору М. Аладава «Звіні, малодсць», М. Каваль адзначыў яе народнасць, але кіннуў папрак кампазітара за тое, што твор пасляваў недастаткова сымфанічнага патоку ў музыцы і дробнасцю аркестраўкі. Нацыянальны меладичны матэрыял, на думку прамоўцы, ёсць у сімфоніі Л. Абелівіча, у якой інтэлектуальны пачатак поўнаасо адпавядае эмацыянальнаму. Адна залішня аркестравая вытанчанасць твора часам затуманяе яснасць нацыянальных матываў.

Прамоўца гаворыць, што Д. Смольскі напярэдня лічыць гэты твор безгустоўным.

Пералічыўшы некаторыя творы, якія, на думку прамоўцы, вылучаюцца дадатнымі якасцямі, ён спыніўся на пытанні павыш

У канцы мінулага года Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла ў свет трохтомную анталогію беларускай паэзіі. На старонках анталогіі, а іх было аж дзве тысячы, змешчаны творы 128 аўтараў, пачынаючыся ад Георгія Скарыны, які нарадзіўся каля 1490 г., і канчаючыся паэтам Даніілам Бялым, маладзейшай за нашага першадрукара на 448 гадоў. Такім чынам, перад намі паэтычнае справаздача амаль за пяць стагоддзяў.

Анталогія адкрываецца мудрымі радкамі Георгія Скарыны і Сімеона Полацкага, творца праца якіх мела вялікае значэнне для братніх народаў — рускага, украінскага і беларускага.

XVI стагоддзе прадстаўлена ў анталогіі творами Г. Скарыны і С. Полацкага. XVII не прадстаўлена нікім. А варты было б уключыць у анталогію выдатныя вершы Яна Казіміра Пашкевіча «Полска квітней рускім», напісаныя ў першай палове XVII стагоддзя. Верш Пашкевіча вельмі цікавы не толькі сваёй лексикай, але і зместам: аўтар у гэтым творы гаворыць аб выключна вялікім значэнні і папулярнасці рускай мовы і пісьменнасці — «русчыны» — у тыя часы ў Вялікім княстве літоўскім. Без «русчыны», наводзіць слоў Пашкевіча, «в Литве бласном будеш».

Нікім не прадстаўлена ў анталогіі і XVIII стагоддзе, у якім так моцна выявіліся палітычныя вынікі доўгай адарванасці беларускй зямлі ад Расіі. Гэта адарванасць прыводзіць нарэшце да таго, што Беларусь робіцца ахвярай польскіх панюў, якія праводзілі палітыку бязлітаснай гвалтоўнай паланізацыі. У 1696 годзе польскі сейм паставіў, што «літар павінен паставіць, а не па-руку пісаць». Гэтым была скасавана паставава Літоўскага, статус дзе падкрэслівалася: «А пісаць зямскі маець порукі літарамі і словы рускімні всі листы, выпісы і поэмы пісаці, а не іншым языком и словы».

Пачаліся самыя змрочныя часы панска-каталіцкай рэакцыі. Беларуская мова была забаронена, беларускі друкаваныя кнігі перасталі выходзіць. Усе гэта вельмі дрэнна адбілася на развіцці беларускага мастацтва: слова, і не выпадкова цэлае стагоддзе не падало свайго галасу ў анталогіі.

Канец XVIII стагоддзя азнаменаваны далучэннем Беларусі і правабярэжнай Украіны да Расіі. Праўда, тагачасная Расія сама яшчэ была прыгоннай краінай, і царскі ўрад праводзіў палітыку русіфікацыі, але гэта далучэнне мела надзвычайна вялікае станоўчае значэнне. Справа ў тым, што ўз'ядналіся назаўсёды тры братнія народы, якія ў старажытнай рускай дзяржаве складалі адзін народ з адной мовай і культурай. Гэта ўз'яднанне братніх народаў паскорыла іх рух наперад. Уплыў рускай перадавой думкі, перадавой рускай культуры вельмі спрыяльна адбіўся на духоўным жыцці Беларусі. Неўзабаве пасля ўз'яднання братніх народаў ажывае і беларуская літаратура, а пачатак яе адраджэння прыпадае на той час, калі ў Расіі пачалі дэкабрысты. Калі пачалі тварыць Пушкін, Гогаць, Лермантаў, Валіскі, Аб гэтым красамоўна сведчаць старонкі першага тома анталогіі беларускай паэзіі, на якіх змешчаны такія выдатныя рэчы, створаныя ў першай палове XIX стагоддзя, як «Энеід» наывяртат, «Тарас на Парнасе». Гэтыя паўнароўныя каларытныя пазмы, напісаныя сакавітай народнай мовай і з хітрым гумарам, з вялікай асалодай чытаюцца і сёння. Выдатны рускі паэт-перакладчык Міхаіл Лазіскі, пераклаўшы на рускую мову «Тараса на Парнасе», са здавальненнем сказаў, што адчувае сябе пасля гэтай працы так, быццам з'еў поўную талерку добра засмажанага аўтару ў гэтых напружаных акалічэннях узаемаадносін дзяцей і дарослых. Вось эпізод з таго ж апавядання «Гляздо на алышыне». Міша павінен раскажаць партызанам пра знойдзены брод. Перад самым яго адыходам у лес, у Мішы з маці адбываецца наступная гутарка:

— Мама, давай абедаль, бо мы зноў пойдзем з Петрыкам у грыбы. У маці глядзіць на сына, уздыхае і кажа: — Можна, хлопчы на сёння, сыноч? Ты і так нахадыўся: і ў грыбы, і на рэчку. — Трэба, мама, трэба. Там шмат грыбоў. — Маці ведае — не грыбы карціць сыну — і дае хутчэй есці. Можна пагадзіцца, што маці адлучыла Мішу, разумеючы важнасць задання. Але цяжка павяршыць, каб яна ў такі момант заставалася зусім спакойнай, і ў душы яе не абудзілася мацярынскае хваляванне. Да таго ж Янка, якога не шкодзіць перасцяргачы і даць адпаведную параду.

Праўдзіваць жыццёвых калізій і праўдзіваць чалавечы характар ажнолькава трэба захоўваць і ў творах для дарослых, і ў творах для юных чытачоў. Апавяданні «Нечаканая знаходка», «Буслінае каханне», «Пра Зою, Аліка і заморскіх птушак» знаёмяць дзяцей з жывою прыродай. Кніжка вартая ўвагі бацькоў і настаўнікаў, якія шукаюць, што параіць дзецям чытаць.

Міхась ГАРНАК
РАКА І БЕРАГІ
Між берагоў Рака цякла імліва
Вясной паводнаю бурліла.
Аднойчы расшумелася і —
Берагам:
«Я больш не пакланюся вам!
Характар у мяне другі —
Нашто цяпер мне берагі!
Без вас прывольнай жыць змагу,
Хутчэй наперад пабегу».
А берагі ў адказ:
«Дарэмна ты воль гэтак лічыш,
Без нас ты страціш і аблічка.
Не будзеш бурнаю і дужаю,
А распынешся мелкай лужаю».

Б. ЖУРАУЛЕУ.

ранай густой капысты.
Усхвалявана і са старонак моцна гучыць малады голас Паўлюка Багряма. Кароткай была яго песня, але запомнілася яна Беларускаму назаўсёды. Шырока прадстаўлена і творчасць паэта Вікенція Дуны Марцінкевіча і Янкі Луцкара на 448 гадоў. Такім чынам, перад намі паэтычнае справаздача амаль за пяць стагоддзяў.

Анталогія адкрываецца мудрымі радкамі Георгія Скарыны і Сімеона Полацкага, творца праца якіх мела вялікае значэнне для братніх народаў — рускага, украінскага і беларускага.

XVI стагоддзе прадстаўлена ў анталогіі творами Г. Скарыны і С. Полацкага. XVII не прадстаўлена нікім. А варты было б уключыць у анталогію выдатныя вершы Яна Казіміра Пашкевіча «Полска квітней рускім», напісаныя ў першай палове XVII стагоддзя. Верш Пашкевіча вельмі цікавы не толькі сваёй лексикай, але і зместам: аўтар у гэтым творы гаворыць аб выключна вялікім значэнні і папулярнасці рускай мовы і пісьменнасці — «русчыны» — у тыя часы ў Вялікім княстве літоўскім. Без «русчыны», наводзіць слоў Пашкевіча, «в Литве бласном будеш».

Нікім не прадстаўлена ў анталогіі і XVIII стагоддзе, у якім так моцна выявіліся палітычныя вынікі доўгай адарванасці беларускй зямлі ад Расіі. Гэта адарванасць прыводзіць нарэшце да таго, што Беларусь робіцца ахвярай польскіх панюў, якія праводзілі палітыку бязлітаснай гвалтоўнай паланізацыі. У 1696 годзе польскі сейм паставіў, што «літар павінен паставіць, а не па-руку пісаць». Гэтым была скасавана паставава Літоўскага, статус дзе падкрэслівалася: «А пісаць зямскі маець порукі літарамі і словы рускімні всі листы, выпісы і поэмы пісаці, а не іншым языком и словы».

Пачаліся самыя змрочныя часы панска-каталіцкай рэакцыі. Беларуская мова была забаронена, беларускі друкаваныя кнігі перасталі выходзіць. Усе гэта вельмі дрэнна адбілася на развіцці беларускага мастацтва: слова, і не выпадкова цэлае стагоддзе не падало свайго галасу ў анталогіі.

Канец XVIII стагоддзя азнаменаваны далучэннем Беларусі і правабярэжнай Украіны да Расіі. Праўда, тагачасная Расія сама яшчэ была прыгоннай краінай, і царскі ўрад праводзіў палітыку русіфікацыі, але гэта далучэнне мела надзвычайна вялікае станоўчае значэнне. Справа ў тым, што ўз'ядналіся назаўсёды тры братнія народы, якія ў старажытнай рускай дзяржаве складалі адзін народ з адной мовай і культурай. Гэта ўз'яднанне братніх народаў паскорыла іх рух наперад. Уплыў рускай перадавой думкі, перадавой рускай культуры вельмі спрыяльна адбіўся на духоўным жыцці Беларусі. Неўзабаве пасля ўз'яднання братніх народаў ажывае і беларуская літаратура, а пачатак яе адраджэння прыпадае на той час, калі ў Расіі пачалі дэкабрысты. Калі пачалі тварыць Пушкін, Гогаць, Лермантаў, Валіскі, Аб гэтым красамоўна сведчаць старонкі першага тома анталогіі беларускай паэзіі, на якіх змешчаны такія выдатныя рэчы, створаныя ў першай палове XIX стагоддзя, як «Энеід» наывяртат, «Тарас на Парнасе». Гэтыя паўнароўныя каларытныя пазмы, напісаныя сакавітай народнай мовай і з хітрым гумарам, з вялікай асалодай чытаюцца і сёння. Выдатны рускі паэт-перакладчык Міхаіл Лазіскі, пераклаўшы на рускую мову «Тараса на Парнасе», са здавальненнем сказаў, што адчувае сябе пасля гэтай працы так, быццам з'еў поўную талерку добра засмажанага аўтару ў гэтых напружаных акалічэннях узаемаадносін дзяцей і дарослых. Вось эпізод з таго ж апавядання «Гляздо на алышыне». Міша павінен раскажаць партызанам пра знойдзены брод. Перад самым яго адыходам у лес, у Мішы з маці адбываецца наступная гутарка:

— Мама, давай абедаль, бо мы зноў пойдзем з Петрыкам у грыбы. У маці глядзіць на сына, уздыхае і кажа: — Можна, хлопчы на сёння, сыноч? Ты і так нахадыўся: і ў грыбы, і на рэчку. — Трэба, мама, трэба. Там шмат грыбоў. — Маці ведае — не грыбы карціць сыну — і дае хутчэй есці. Можна пагадзіцца, што маці адлучыла Мішу, разумеючы важнасць задання. Але цяжка павяршыць, каб яна ў такі момант заставалася зусім спакойнай, і ў душы яе не абудзілася мацярынскае хваляванне. Да таго ж Янка, якога не шкодзіць перасцяргачы і даць адпаведную параду.

Праўдзіваць жыццёвых калізій і праўдзіваць чалавечы характар ажнолькава трэба захоўваць і ў творах для дарослых, і ў творах для юных чытачоў. Апавяданні «Нечаканая знаходка», «Буслінае каханне», «Пра Зою, Аліка і заморскіх птушак» знаёмяць дзяцей з жывою прыродай. Кніжка вартая ўвагі бацькоў і настаўнікаў, якія шукаюць, што параіць дзецям чытаць.

Міхась ГАРНАК
РАКА І БЕРАГІ
Між берагоў Рака цякла імліва
Вясной паводнаю бурліла.
Аднойчы расшумелася і —
Берагам:
«Я больш не пакланюся вам!
Характар у мяне другі —
Нашто цяпер мне берагі!
Без вас прывольнай жыць змагу,
Хутчэй наперад пабегу».
А берагі ў адказ:
«Дарэмна ты воль гэтак лічыш,
Без нас ты страціш і аблічка.
Не будзеш бурнаю і дужаю,
А распынешся мелкай лужаю».

Б. ЖУРАУЛЕУ.

Аляксей ЗАРЫЦКІ
ма Гурыновіча, Альгерда Абуховіча, Каруса Паўлювіча, Аляксандра Гальшана Леўчыка, Старага Уласа — паэта малавядомых, паэтычных, але ў кожнага з іх ёсць нешта сваё, адметнае, добрае. І гэтыя паэты ўнеслі свой паслыўны ўклад у скарбіцу беларускай паэзіі.

Асобна хочацца спыніцца на вершы «Ванда Карса» паэта і драматурга Міхаілы Грамыні, які пачаў пісаць яшчэ ў даравацкія часы. У гэтым невялікім вершы, напісаным у 1925 годзе, Грамыня пашанцавала вельмі прайздана расказаць пра адно надзвычайнае свечанне і чалавечнае каханне. Па сваёй шчырасці і паэтычнай пераважнасці гэты верш нагадвае мне чудовы «Начлег у дарозе» Роберта Бэрнаса.

Мы развітаемся з 28 паэтам, з якім сустраціліся ў першым томе анталогіі, і пераходзім да другога тома, дзе нас чакае сутрача яшчэ з 43 майстрамі паэтычнага слова. Сюды ўваходзіць творы тыя аўтары, якія пачалі сваю літаратурную дзейнасць пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі.

І гэты том таксама шчодры падарунак усім сабрам паэзіі. Чытаючы мужыны, натхнёныя радкі пазмы Петруса Броўкі «Праз горы і стэпы», мы бачым, як паліскаюць сабелі адважных чырвоных коннікаў часоў грамадзянскай вайны, якія прабіваюць у баях праз «абвешаны снегам суровы Каўказ». Раздзел выдатнай пазмы Аркадыя Куляшова «Сцяг брыгады» ўвакрасаюць шматлікімі гераічнымі першымі дзёнамі Айчынай вайны і барацьбу народа з гітлераўцамі. Глыбока ўражае трапны гумар судовых баек Кандрата Крапівы, празрыстыя, чаканатыя строфы Пятра Глебкі і моўнае багацце і маляўнічасць лірыкі Максіма Лужаніна.

У другім томе надрукавана вялікая падборка твораў Міхаса Чарота, аднаго з пачынальнікаў беларускай савецкай паэзіі. У гэтую падборку ўваходзіць яго выдатная пазма «Босня на вогнішчы». Беспрэчынна рэпрэсаваны ў часы культуры асобы Сталіна, Міхас Чарот пераўзыхваў сваё месца ў беларускай літаратуры, а яго творы, якія і творы іншых нашых пісьменнікаў, што нявінна пацярпелі ад кульцё асобы, вернуліся народу.

У іх ліку вернуліся нашаму народу вершы і пазмы Андрэя Александровіча, Уладзіміра Дубоўкі, Алеся Звонака, Язэпа Пушчы, Міколы Хведаровіча. Яны ўнеслі немалы ўклад у нашу паэзію і плёна працуюць і сёння.

Нельга праігнараваць вельмі своеасаблівых вершаў Уладзіміра Хадзькі. Ён ішоў сваім шляхам, цягнуўся да выразнай лірыкі, густа насычанай нечаканымі вобразамі, да глыбокай абавульнення. Праўда, часам з прычыны залішняй ускладнёнасці твораў Ул. Хадзькі трапіць у значнай меры сваю непасрэднасць, але яны цікавыя і сваёй зместаўнасцю і арыгінальнымі вобразамі.

Па-ранейшаму прыябляе нас «Дзесяты падмурак» Паўлюка Трусы, паэта, які застаўся ў нашай памяці вечным юнаком, песняром першай паліцыі.

Па-маладому гучаць і такія вядомыя вершы Пліпа Пестрака, як «Паэзія», «Дарожка», «Сон аб аграноме».

Прыемным будзе чытачу таксама знаёмства з падборкай вершаў Аркадыя Морнаўкі. Морнаўка за 57 год жыцця (памёр ён у 1957 годзе) напісаў і выдаў толькі адну кнігу вершаў, але гэта паэт з вельмі чыстым і свежым голасам.

Гартаючы старонкі анталогіі, сустракаемся не толькі з шырокавядомымі паэтамі, вершы якіх перачытаваць часта і хваляюць, але і з творами паэтаў

паўзабытых і забытых, апошня зборнікі якіх выйшлі ў свет многа год назад. І там ёсць добрыя паэтычныя знаходкі. Вось арыгінальнае і паэтычнае вершаванне апавядання Алеся Вечара «Маўчыць граніца». Яшчэ ў 30 гадах Алесь Вечар, выдаўшы свой першы зборнік вершаў, заняўся навуковай дзейнасцю. Ён стаў буйным спецыялістам у галіне біяліміі, членам-карэспандэнтам Акадэміі навук БССР, але лепшы твор Вечара, напісаны ў маладосці, гучыць і сёння. Прыцягаюць увагу і вершы Уладзіміра Жылікі, якія пасля смерці паэта (памёр ён у 1933 годзе) не выдаваліся.

Моцнае ўражанне робіць вялікі ўрывак з пазмы Змітрака Астапенкі «Эдом» — аднаго з лепшых эпічных твораў у беларускай паэзіі.

Закрываецца другі том вершамі Анатолія Астрэйкі, паэта, адзін з лепшых зборнікаў якога «Случкі пойс» выйшаў у 1943 г. у друкарні газеты «Народны мысьцвер», што выдавала партызанам у тыле ворага. У падборку ўключаны лепшыя вершы вядомага паэта-партызана.

У трэцім томе анталогіі таксама сабраны немалыя паэтычныя скарбы. Тут і вялікі падборка вершаў нашых выдатных паэтаў Максіма Танка і Пімена Панчанкі, якія заслужылі прызнанне народа. Тут і вершы цэлай плеяды ўмелых майстроў паэзіі: Васіля Віткі, Валентына Таўлая, Міколы Засіма, Сяргея Грахоўскага, Міхаса Калачынскага, Аляксея Русецкага, Сяргея Дзяргяга, Антона Валевіча, Кастуся Кірэня, Міколы Аўрамчыка, Анатолія Валюжніна, Аляксея Пысіна, Уладзіміра Корбана, паэтаў таленавітых і розных, якія падарылі нам многа добрых твораў.

У гэтым томе шырока прадстаўлена паэтычная моладзь. Яна хутка расце, і без яе творчасці ўжо немагчыма ўявіць сённяшні дзень нашай паэзіі. Паэма «Партызанская балада» Уладзіміра Караткевіча, многія творы Рыгора Барадзіна, Сцяпана Гаўрусёва, Ніла Гілевіча, Еўдзікі Лосі і некаторых іншых маладых паэтаў бяспрэчна ўваходзяць у лік лепшых здыбткаў нашай паэзіі за апошнія гады.

Пры ўкладанні анталогіі там сабы дапушчаны асобныя неда-росткі. Так, чамусьці месцам на-раджэння паэта Алеся Жаўрука называецца горад Рослаўль, а нарадзіўся ён, як правільна сказа-но ў прадмове да выбраных твораў Жаўрука, у горадзе Сяно-но. Гэта акалічэнсць устаноўле-на на паставе дакументаў, якія ёсць у сяцёр загінутага па-эта. У біяграфічных даведках не-каторых паэтаў, пераважна ма-ладых, раманам не называецца імя па бацьку. Гэта ўжо яд-байнасць.

Укладальнікам і рэдактарам анталогіі зроблена вельмі вялі-кае і карыснае праца: яны лё-бна і ўмела сабралі ўсе леп-шае, што было створана бела-рускімі паэтамі.

Сабраныя разам скарбы бела-рускай паэзіі даюць магчыма-сць лепш уявіць увесь яе шпак. Не пратэндуючы ў гэтым невялі-кім артыкуле папулярнаста-скага характару на абавульняю-чыя вывады, я хачу падкрэсліць толькі адну выдатнейшую рысу нашай паэзіі. На бельм свеце ёсць нямала народаў, якія мо-гуць ганарыцца сваёй надзвы-чай багатай паэзіяй і імёнамі сусветнавядомых паэтаў-класі-каў. Такія літаратуры, як ма-гутныя патокі, Беларускай лі-таратуры таксама ёсць кім ган-арыцца, у ё ёсць такія волаты, як Янка Купала і Якуб Колас. Беларуска паэзія — гэта све-жая плынь, крыніца незвычай-най чысціні і свежасці, бо яна струменіць з глыбіняў жыцця народа, бо ў ёй сакавітасць і прыгажосць жывога народнага слова. І я ўпэўнены, што з гэ-тай свежай крыніцы будуць плыць яшчэ доўгі-доўгі гады паэты і чытачы многіх народаў.

Другі нумар адкрываецца ар-тыкулам Я. Качана «Ленінізм жы-ве і перамагае».

Праза прадстаўлена апавядан-нямі Т. Хадкевіча і Я. Брыля ў пе-ркладзе з беларускай мовы і ра-манам С. Прышкоў «Я збыўся на цішыню» (заканчэнне).

Часопіс друкуе вершы П. Па-чанкі (пераклад Б. Слуцкага), Ф. Яфімава, В. Пяпяляева, А. Пла-зына, М. Шарылава, І. Кастрыко-віча, Л. Качаўскага.

Пад рубрыкай «Справы і людзі сямігодкі» змешчаны нарысы

В. Паскурава «Пяшчотныя рукі», А. Слесарэнка выступав з успа-мінамі аб сваіх сустрачках з кіна-рэжысёрам А. Дажэнкам.

Літаратурная крытыка прадста-ўлена артыкулам С. Палюкова «Слова аб часе» (пра зборнік вер-шаў П. Броўкі «А дні ідуць») і рэ-цэнзіямі на кнігі «Дарога ў горы» А. Лазянога, «Жавара-нак» І. Грамовіча, «Беларускі ра-ман» А. Адамовіча, «Заір Іскаві-чы Азгур» Ф. Рагінскай.

У часопісе ёсць раздзел «Саты-ра і гумар».

«НЕМАН»

Другі нумар адкрываецца ар-тыкулам Я. Качана «Ленінізм жы-ве і перамагае».

Праза прадстаўлена апавядан-нямі Т. Хадкевіча і Я. Брыля ў пе-ркладзе з беларускай мовы і ра-манам С. Прышкоў «Я збыўся на цішыню» (заканчэнне).

Часопіс друкуе вершы П. Па-чанкі (пераклад Б. Слуцкага), Ф. Яфімава, В. Пяпяляева, А. Пла-зына, М. Шарылава, І. Кастрыко-віча, Л. Качаўскага.

Пад рубрыкай «Справы і людзі сямігодкі» змешчаны нарысы

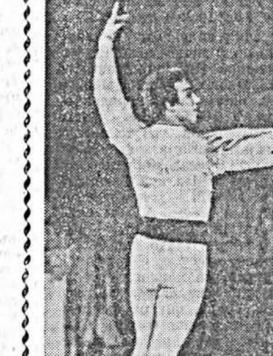
За апошнія гады балетны калектыву Беларускага тэ-атра оперы і балета паказаў некалькі новых спектакляў. Увагу глядача прыцягнулі і маладзёжныя канцэр-ты.

Балет Мінска «Дон-Кіхот», пастаўлены тэатрам, мае доў-гае амаль стагодковае сцэнічнае жыццё. У ім ёсць разнастайныя характары і класічныя тан-цы, якія даюць магчыма-сць па-казаць выканальную тэхніку. Са-мае слабае месца балета — яго лібрэта, у якім выкарыстаны толькі адзін з другарадных эпі-зодаў вядомага рамана: гі-сторыя каханна Кітры і Ба-зіля. Яны і з'яўляюцца гало-ўнымі дзеючымі асобамі.

На першы погляд здаецца, што пастаўнока «Дон-Кіхот» не павіна ствараць асабліва-ці цяжкасцей для балетмай-стра. Але на самой справе, калі твор слабы з драматургічнага бо-ку, пастаўніцка часта прыхо-дзіцца ператвараць спектакль у маляўнічы дывертэмент з асобных танцавальных нумароў і эпізодаў. Таму, каб стварыць цэльны спектакль па такім творы, балетмайстар павінен пры-клаці максімум намаганняў і рэжысёрскага майстэрства.

Нам здаецца, што балетмай-стру А. Андрэву ўдалося стварыць маляўнічы, поўны дына-міка твора. Многа ўвагі адла-дзена пастаўніцка масавым сцэ-на. Артысты нарэдкавалі не з'яў-ляючыся «фонам», на якім тан-цуюць Кітры і Базіль, якія — актыўныя ўдзельнікі падзеяў. Найбольш ярка гэта праўдзі-ца ў сцэнах на плошчы і ў та-верне.

Парэчанне выклікае фінал спектакля: палдына невядома-га рыцара з Дон-Кіхотам. На-ш погляд, больш мэтазгодна, каб гэта сцэна адбывалася ра-ней, да пачатку віртуознага кл-асічнага дуэта Кітры і Базіля, які з'яўляецца кульмінацыйным пунктам спектакля.

Кітры (артыстка І. Савельева) і Базіль (артыст М. Красоўскі).

САКАВІК — КРАСАВІК

«НЕМАН»

Другі нумар адкрываецца ар-тыкулам Я. Качана «Ленінізм жы-ве і перамагае».

Праза прадстаўлена апавядан-нямі Т. Хадкевіча і Я. Брыля ў пе-ркладзе з беларускай мовы і ра-манам С. Прышкоў «Я збыўся на цішыню» (заканчэнне).

Часопіс друкуе вершы П. Па-чанкі (пераклад Б. Слуцкага), Ф. Яфімава, В. Пяпяляева, А. Пла-зына, М. Шарылава, І. Кастрыко-віча, Л. Качаўскага.

Пад рубрыкай «Справы і людзі сямігодкі» змешчаны нарысы

Масавыя танцы ў спектаклі вабяць сваёй прыгожасцю, па-чудзім і стылю. Сённяшні ў першым акце выканана са стры-маным тэмпераментам, выра-зным рух і позы танцоўраў. Ці-кава, з добрым густам пастаўле-ны шытанскі танец, у якім вы-ступілі салісты В. Крыкава і М. Шэхуа.

Наогул, у апошніх балетных спектаклях выкананне масавых танцаў значна палепшылася. У гэтым заслуга балетмайстра Н. Стукалкіна і А. Андрэева.

«Дон-Кіхот» — адзін з ня-многіх балетаў старага рэпер-туару, дзе галоўныя партыі па-будаваны на адзінстве характар-нага і класічнага танцаў. Пар-ты Кітры і Базіля складаныя і патрабуюць ад выканальцаў вя-лікага майстэрства і бездакорна-га валодання тэхнічнай танца.

Нам давялося бачыць два складны выканальцаў. На пром-еры ролі Кітры выконвала ар-тыстка Л. Ражанова, якая вядо-ма як стваральніца лірычных во-бразаў. З такой жа своеаса-блівай роллю, як Кітры, Л. Ра-жанова сустракаецца ўпершы-ню. Але ўжо можна сказаць, што яна імкнецца ўнесці ў во-браць новыя рысы, перадаць вя-лікую любоў сваёй гераіні да жыцця. Найбольш удала ў вы-кананні Л. Ражанавай лірычнае адажыю ў другой дзеі.

Партыю Базіля ў гэтым жа спектаклі танцаваў артыст В. Міронаў, які праявіў добры густ і высокае майстэрства. Яго сцэнічныя паводзіны натураль-ныя і простыя.

Артысты І. Савельева і М. Красоўскі, выконваючы гэ-тыя ж партыі, паказалі выдат-ную тэхніку класічнага танца. Асабліва ярка гэта прыкметна ў вялікім дэдуце — своеаса-блівым спаборніцтве Кітры і Ба-зіля, якое паказвае іх спрыт, прыгажосць, адлюстроўвае ра-дасць і шчасце.

Надзвычайны вынік дамаглі-ся і іншыя артысты. Добрыя акцёрскія здольнасці ў арты-

Кітры (артыстка І. Савельева) і Базіль (артыст М. Красоўскі).

САКАВІК — КРАСАВІК

«НЕМАН»

Другі нумар адкрываецца ар-тыкулам Я. Качана «Ленінізм жы-ве і перамагае».

Праза прадстаўлена апавядан-нямі Т. Хадкевіча і Я. Брыля ў пе-ркладзе з беларускай мовы і ра-манам С. Прышкоў «Я збыўся на цішыню» (заканчэнне).

Часопіс друкуе вершы П. Па-чанкі (пераклад Б. Слуцкага), Ф. Яфімава, В. Пяпяляева, А. Пла-зына, М. Шарылава, І. Кастрыко-віча, Л. Качаўскага.

Пад рубрыкай «Справы і людзі сямігодкі» змешчаны нары

Горад над Бугам у гэты перадсвяточны дні гэтыя кіпучым жыццём. Працоўны Брест вадзіць пазды, будзе шматпаварховыя дамы, старае прыгожы дываны і зручным газавыя пліты, дзе ведаў будучым педагогам... Вечарам у горадзе яркія агні пераліваюцца шырока вітрыны магазінаў, запаяюцца народам залы кінааўтограў. Моладзь гуляе па вуліцах-скверах, дзе нашыя яшчэ не пакрыліся зеленаю, але пуншкі іх ужо брыняюць. Уключваюць тэлевізары дамадзям. Крутыя тэмбы на перакрыжаваных стражніц тэатральных афішамі. Тумбы старыя, даваенныя, а афішы пахучы свежай фарбай. Некаторыя з іх прыцягваюць асабліва ўвагу. Гэта таму, што раён іх ніколі не бачылі. Валікімі літарамі на белых лістах выведзена: «Народны тэатр».

Наш тэатр, — кажаў праходзячы хлопцёк у шыналі чыгуначніка. І ў яго словах прагучаў гонар. Як ніколі, ураччывы быў гэты кастрычніцкі вечар у клубе брэсцкіх чыгуначнікаў. На ярка асветленай сцэне ў касцюмах і грыве ўсё ўдзельнікі спектакля «Лявоніха на арбіце». Тут жа госці з абласнога ўпраўлення культуры, з Мінска, прафсаюзнай работнікі. Сёння не звычайная прэм'ера. Чытаецца пастаўнае прэзідыума рэспубліканскага Савета прафсаюзаў аб прысваенні драматычнаму гуртку ганаровай годнасці Народнага тэатра. Самадзейныя артысты хвалюцца. Гэта зразумела. Многія з іх не першы год на сцэне, а некаторыя робяць толькі першыя крокі ў мастацтва. Вось у першым радзе стаіць маленькая пажылая жанчына і ўпояты выцірае вочы. Сорак год аддала Аляксандра Захараву Левіна любімай справай. Пажываючы артысты народнага тэатра ёсць што ўспомніць у радасныя дні ўсіх хвілін.

І малядзец, калі наснацацігадавай дзяўчынай прыйшла яна ў драматычны гурток маскоўскіх друкароў, і першыя ролі, радасці, хвалы і ўспомніць. У невялікай раптоўна асветлілася ў памяці. Кастрычніцкая рэвалюцыя расчыніла перад дзяцюком рабочага-чыгуначніка шырокае дзверы ў свет пудоўнага. У клубе кандытарскай фабрыкі Абрамысава пачула Шура Залатарова чужы голас. Надзанаваў, убацькала ігру праслаўленай артыстаў Малаго тэатра. Якіх толькі спектакляў у тыя гады! «Уладу цемры» і «Ваньку-ключнік», «Сідоркіна гора» і «Васілісу Меленцэву»... Шуры не давалі спакою вобразам гэтых спектакляў. Рана застаўшыся сям'я, Шура Залатарова пайшла па шляху бацькі, стала працаваць выучанцай наборшчыцы ў друкарні 6-га трансдрукру. Ішоў 1921 год. У гэты год Шура ўпершыню выступіла на аматарскай сцэне. Кіраўнік гуртка Мікалай Васільевіч Васільевіч ставіў хадывае для таго часу п'есы. Залатарова іграла ў «Камуністы», у «Даўцы фабрыканта» і «Свяце кры-

ві», прымаля ўдзел у жытых агітацэах «Сіняй блузы». Пасля спектакляў рабочыя наладжвалі «артыстам» сціплыя пацастункі. З апетытам елі яны посныя бутэрброды і, апякаючы гарачым чаем, дзяліліся ўражаннямі, спрачаліся, перабіваючы адзін аднаго, тут жа ў бучэце паўтаралі цэлыя сцэны. «Вы хочае адпачыць», — гаварылі старыя друкаркі і ласкава ўсімхіліся. Суровыя, але шчаслівыя гадзі.

Потым Рэжыў. Аляксандра Левіна і тут праце наборшчыцай у чыгуначнай друкарні, а вечарамі па-ранейшаму ўсё ў клубе, на рэпетыцыях. — Ды пакуль ты, на самай справе, свой тэатр, — дакараў ён іны раз муж. — Змарнела ўся, няма на што глядзець. — Але пакульнік самадзейнасць Аляксандра ўжо не магла. Тут, у клубе Імя Леніна, набыла яна другое жыццё. Польшка ў «Дарожным месцы», Кадырына ў «Наваліцы», Сонечка ў аперэце «Самейнае ішчасце» — у кожнай з роляў частына гэтага жыцця.

Успомніліся Левінай і першыя пасляваенныя гады ў Брэсце. У дэсаннай зале былога чыгуначнага клуба ад марозу рыпаць дошкі ў падлозе. Дзень культуры ў Вархоўны Савет СССР. Ідзе канцэрт для выбаршчыкаў. На маленькай сцэне — персанажы чэхаўскага вадзільна «Сватанне». Дыхаючы халодна парнаю, героі гароча спрачаюцца аб Валюіх Лужках. Нічога, што Левіна ў ролі гаварыць нявыстаўлена ў цэлым шалі, а выканаўца ролі Чубукова апраўтаў у выраблены кажушок, хоць гаворка ідзе пра заўтрашні сенакос. Гледчаць не заўважаюць падобных «дробязяў». Спектакль скончыўся, і вась ужо на падмостках у чырвовай кашулі, апраўтаў на ватую, з запалам спявае частушкі клубны вясёлы Пётр Махін.

Кожны з артыстаў народнага тэатра — гэта жывая гісторыя надзеяў, Пётр Махін... Зусім юнаком уступіў ён у гурток аматараў сцэны чыгуначнага клуба. І адразу прыцягнуў увагу незвычайна камадзіным талентам. Дзясцікі ролі сыграў Махін і ў вялікіх многачаговых п'есах, і ў маленькіх сцэнах. Пяцка прыгадваў каніэрт, у якім быў не ўдзельнічаў «комік» Пейя. Ён і канферансе, і тансюр, і чытальнік. Каму спаваць частушкі пра гультаёў? Выдама ж, Махін ужо Хацелася іграць і геранічныя ролі, але атрымліваўся яны не вельмі добра. Улюбёны ў тэатр, Пётр гора перажываў няўдачы. Нават пакаідаў калектыву. Пакаідаў, каб праз месяц зноў прыйсці на рэпетыцыю.

Мікалай Аляксандравіч Ладзейнава ўсё называюць ветаранам. Пажылы чалавек, пенсіянер, ён захаваў паюнацку светлае захваленне мастацтвам. А прыйшоў ж яго даўно, у дваццатыя гады. — З таго часу Ладзейнаў пачаў іграць у аматарскіх гуртках Мінска, а затым і на прафесійнай сцэне. 11 гадоў назад, калі ўзросць пачаў настольна

М. РЫБАКОУ

нагадаць аб сабе, артыст перайшоў у самадзейнасць. У сваёй працы ён стараецца пранікнуць у кожную дэталю стварэння вобраза, асамаваць яе і паказаць гледчамі як неабходную ў характары героя. Жыхары Брэста ды і многіх раёнаў вобласці памятаюць яго ў ролі «чудатворцы» Акліў ў спектаклі «Цемрашаль». Майстэрства выканаўцы было высока адзначана тэатральнай крытыкай на рэспубліканскіх аглядзе-конкурсе народных тэатраў і аглядзе драмкатектываў у 1960 годзе.

Ладзейнаў рытуе ролі Шурына ў новым спектаклі народнага тэатра «Згублены сын» і адначасова працуе над вобразам купца Сімане ў п'есе Аскара Уайльда «Фларэнтыйская трагедыя». Артыст пастаянна дамагае моладзі, шчодрэ дзеліцца з ёю сваім вопытам. Іны раз па просьбе абласнога Дома народнай творчасці выязджае ў раёны, кансультуе ўдзельнікаў сельскай самадзейнасці.

У калектыве хапае справы і маладым удзельнікам, якіх называюць студыянкамі. Бадай, самая юная з акцэраў вучанца 11-га класа школы № 16 Зіна Зінкевіч. Яна паспела паказаць сябе зольнай вынаўцай, удачна сыграла ролі Агні ў спектаклі «Не ўсё кату масленца» і Соні ў «Лявоніхе на арбіце». Немагчыма расказаць пра ўсіх удзельнікаў калектыва. Бо іх у народным тэатры трыццаць чалавек. Гэта — бухгалтар Марыя Архіпава і настаўніца Аля Карніенка, мастак клуба Ігар Карпічын і работніца рэстарана Вера Папова, счэпшычкі вагонаў Аляксей Лукановіч і памочнік машыніста Уладзімір Сербладзе. У некаторых з іх вялікі стаж работы на самадзейнай сцэне, а іныя толькі лідчы пачынаюць свой шлях у аматарскіх тэатры.

Біяграфія калектыва з першага погляду нічым асабліва не вызначаецца. Яна нагадвае гісторыю многіх драматычных гурткоў, якія сталі народнымі актывістаў клуба чыгуначнікаў, вырашыла арганізаваць сваю мастацкую самадзейнасць. У драмгурток заісалася некалькі чалавек. Пачалі рэцэпавраць аднаактовыя п'есы. А як праходзілі гэтыя рэпетыцыі? Кіраўнік пакуль што не было. Прачыталі п'есу. Спадабалася. Слік-так размеркавалі ролі, выдана, па вонкавым аднаках. «У дзеце, Лёша, фігура быццам салідная, гаворыць басам. Сыграеш дырэктара...» Так і пачыналі. Памяшкіне старога клуба маленькае. Апалявацца з імою дрэна. Сцены старога. Прайдзе міма манеўровы састаў — падлога дрыжэць, а гледчаі дрыпліва чакюць, калі прагучока па рэйках пачаў з клубам апошні вагон. Гаварыць на сцэне ў тым хвіліны бескарысна. Сам сябе не чуеш. Гледчы аспіроўна пастукаюць аб'едзяняльні валькінамі, уважліва соцаць за дзеяннем. Многія з іх былі таварышамі па працы гурткоўцаў. Людзі ў зале даравалі вынаўцаў і памылкі, і дрэнную дыкцыю, і часта няўдалае афармленне. У тыя нялёгка гады

аматарскія спектаклі артыстаў-чыгуначнікаў былі, бадай, адзіным цікавым адпачынкам работнікаў вузла. Гэта былі першыя творчыя выпрабаванні калектыва. Час вызначыў новыя вехі ў жыцці клуба. Ён перасяліўся ў другое памяшканне. Новымі людзьмі папоўніўся і гурток. Цяпер ужо ў яго рэпертуары «Голас Амерыкі» Б. Гарбатова, «Жаніцтва» М. Гогаля, «Юнацтва бацькоў» Б. Гарбатова, інсцэніроўка апаваданьня А. Чахава... Няхай не ўсе спектаклі аднолькавыя па сваёй мастацкай дасканаласці. Але не ў гэтым галоўнае. У калектыве загарэўся жывы агеньчык сапраўднай творчасці. Ён зававаў права на існаванне, на ўвагу да сабе. Пасля работы, у дарагі вольны час, людзі прыходзілі ў клуб займацца любімай справай, што стала для іх другой прафесіяй, абмяркоўвалі новыя п'есы, рэцэпавалі, спрачаліся, тварылі. Яны ведалі, што сваёй працай прыносяць гледчам вясёлы і светлы радасць. Усведамленне карысці для сотняў людзей рабіла жыццё ўдзельнікаў гуртка асабліва цікавым, акрыляла іх, дамагаюла ім у вытворчых справах. Вось тут і прыгаворыцца радкі з Праграмы Камуністычнай партыі, дзе сказана, што мастацтва заклікана натхняць працу, упрыгожыць быт і зрабіць вынаўцамі чалавек. Добра, правільныя думкі!

Любоў і ўдзячнасць гледачоў — хіба гэта не самая высокая плата за мастацтва? І гэтай платы дамогся драматычны калектыв брэсцкіх чыгуначнікаў. Ён заслужыў яе сваім майстэрствам — вынікам упартай працы, самаданных адносін да сябе. Мне не раз даводзілася глядзець спектаклі ў нашым клубе, — гаворыць аглядачкі вагонаў Аляксей Косцікаў. — І заўсёды я як глядач атрымліваю вельмі задавальненне. Для нас, рабочых чыгуначнага вузла, драматычны калектыв стаў бліжнім, сваім. Цяпер гэта наш

Калісьці маленькі драматычны гурток у кастрычніку мінулага года стаў народным тэатрам. Прызнанне заслуг адначасова нагадвае і аб аднакласці. Гэта добра разумець і калектыву і яго рэжысёра П. Высоцкі. У рэжысёра, які нядаўна ўзначаліў тэатр, хапае клопату. Бо кожнаму ўдзельніку трэба дапамагчы раскрыць усе яго здольнасці. Акрылены ганаровым дэверам, калектыву гораца ўзяўся за працу. Яго вялікая удача — спектакль «Лявоніха

У Мінскім інстытуце замежных моў адбыўся вечар, прысвечаны 150-годдзю дню нараджэння вялікага англіскага пісьменніка Чарльза Дзікенса. Быў паказаны спектакль на англійскай мове «Малішчы Доры», сцэна з «Алівера Твіста» і «Запіскі Пінінскага клуба». На адным сцэна са спектакля. У ролі Доры — студэнтка 4 курса Валодзіца Бульба, у ролі Артура Кінемана — студэнт 3 курса Яўген Маслыка. Фота М. ЗІСМАНА.

на арбіце». Уласніцкі інстытут на кожным кроку ўступаюць у непрымырны супярэчнасць з жыццём сённяшняй калгаснай вёскі — вась асноўная думка п'есы, якая ярка выяўлена вынаўцамі. Добра ансамбль, востры камедыйны рытм і, галоўнае, рад стальных акцёрскіх работ — галоўныя вартасці спектакля.

У пуншкія дні ў народным тэатры былі паказаны фрагменты з «Барыса Годунова» і трагедыі «Моцарт і Сальері». Цяпер паралельна рэцэпуюцца некалькі п'ес: «Блакітная расподыя» М. Пагозіна, «Згублены сын» А. Арбузава і «Фларэнтыйская трагедыя» А. Уайльда. Што і казачы, нагрузка вялікая. І тым не менш артысты тэатра — частыя госці ў гледачоў раёнаў вобласці. А як жа інаші Калектыв называецца народным, і таму ён проста абавязаны ісці насустрач самаму шырокаму гледачу.

Ужо сёлета спектаклі «Лявоніха на арбіце» і «Не ўсё кату масленца» прагледзілі жыхары Жабінкі і Драгічына, Кобрыня і Ганцавіч, калгаснікі сельгасарцелі «Новы шлях» Ляхавіцкага раёна, многіх іных бліжніх і далёкіх ад Брэста месц. У артыстаў-аматараў шмат цяжкасцей. І бадай, галоўная з іх — адсутнасць транспарту. Вось каб мець аўтобус... Няхай старэнкі, ды сваёй Добра, што яшчэ абласны Дом народнай творчасці дае агітмашыны, калі яна вольная. Але так бывае не часта. Вось і даводзіцца дамаўляцца з рознымі «багатымі» ўстановамі і арганізацыямі, траціць на гэты шлі, нервы і срэды. Ясна: маладому народнаму тэатру брэсцкіх чыгуначнікаў трэба дапамагчы. Ён у стору і запаліцца за гэтую падтрымку мастацтвам, да якога так цягнуцца людзі.

Мерна і выразна б'ецца працоўны пульс паграцінага Брэста. Пасля істарычнага XXII з'езда партыі жыццё і працаваць стала асабліва цікава і радасна. І калі вечарам загароўца агні ля пад'езда клуба чыгуначнікаў, гэта значыць, што першы народны тэатр горада над Бугам пачынае справу вынаўца чалавек камуністычнага заўтра.

Заканчэны. Пачатак на 1-й стар.

нас няручэнасці і пераходзе ў рабаче. І недалёка той час — веру ў гэта — калі мы здолеем купіць на месцы і малако, і мяса, і гародніну, і бульбу і нам неабходны будучыні каровы, ні зямельныя ўчасткі. Не траба будзе і папракаць нас за гэта. А пакуль, часам, атрымліваецца вольна. Малады спецыяліст прыязджае ў вёску. У яго мого запалу, жадання добра працаваць. Але сутыкаецца ён з цяжкасцямі, і глядзіць, мала што засталася ў чалавеку ад былага запалу. Замкнуўся ў «колле» работа — дом — работа. Яго пачынаюць называць абываццелем. Не буду аспрэчваць, можа, нават і справядліва. Але нярэдка называюць тыя, хто павінен узяць на сабе частку віны за тое, што малады спецыяліст пераважае ў абываццеля.

Часам перад намі ставіцца пытанне: чаму ў вёсцы так замкнёна, ізалявана жыццё і настаўнікі, і ўрач, і аграном? Ізаляванне... Не, гэта зусім не тое слова. Праўда, мы не часта сустракаемся, не вельмі дыспутуем па пытаннях музыкі, літаратуры і мастацтва. Ды што табе, сучаснаму літаратуры мы часта слаба ведаем, а музыку і мастацтва да таго ж я не разумею. І гэта, як кажуць, наша не віна, а бада. Але казачы: «Ізаляванне, замкнёнае жыццё» — гэта будзе няпраўда. Адна з нашых настаўніц пачатковых класаў доўга і з вялікімі цяжкасцямі будвала сабе дом. І вольна жыццё — дзеці падлілі стружкі, і ўсё пайшло нікім. Але гэтую жанчыну не дымунулі ў бядзе. І настаўнікі, і ўрачы, і работнікі сельсваета і ветушчакі — усё дапамагалі. Праз некалькі месяцаў дом абдуваўся. Ніхто не збіраў для гэтага скоўды, не гаварыў пільнымі прамоў — усё разумелі, што чалавек не гэта пачынуць у бядзе, неабходна памагчы, і памагі.

Ці ўспамінаецца наступны выпадак. Некалькі гадоў назад у Валюйскай балніцы працаваў фельчар Мікалай Васільевіч Манько. Ён вёў цікае жыццё, асабліва ўдзельнічаў у грамадскай рабоце не прымаў. І вольна адночы каля балніцы абарваліся праводы электраперадачы і трапілі на дзяцей, якія забіраўся пад імі. Пачуўся прагрэўны дзіцячы крык. Мікалай Васільевіч выбягае з балніцы, хопіць голымі рукамі за провад, адцягвае яго... і гіне. Дзеці выратаваны, хэця свае засталіся сіратамі.

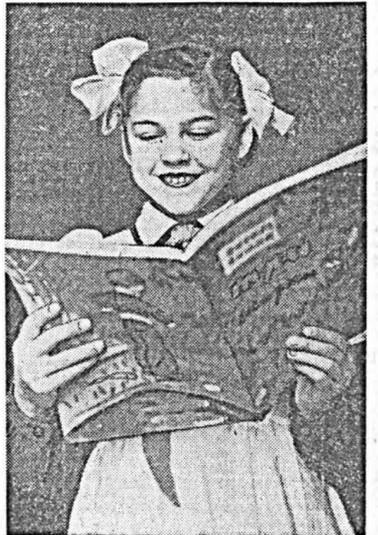
У САЮЗЕ МАСТАКОЎ БССР

Сустрачы беларускіх мастакоў з гледачамі на выставках і ў лекцыях, за іх асабіста і таварыскай дыскусіі аб сучаснай тэме ў жывапісе, скульптуры і графіцы сталі добрай традыцыяй. Мастаки выстуваюць у тэатры народа, развіцця добрых густоў. — 3.15-га па 22 красавіна ў рэспубліцы ў чыгуначнай будынак праводзіцца «Тыдзень вылучае мастацтва» ў мэтах шырокай прапаганды новых твораў, якія падрыхтаваны напярэдні і пачаў істарычнага XXII з'езда КПСС. Тама геранічага подзвігу савецкіх людзей у будаўніцтве камунізму будзе асноўнай у экспазіцыі. Мастаки выстуваюць у тэатры справядлівага напярэдні акрыцыя ў Маскве (у маі) Другога Усесаюзнага з'езда мастакоў. У час «Тыдзень» у Мінску ў саalone на Ленінскай праспекце адкрыцца вясенняя выстаўка жывапісу, скульптуры і графіцы. Транспартныя супрацоўнікі з сваімі клубамі з мастрамі станковай графікі каля іх палатнаў.

Экспазіцыя сатыры наладжваецца ў клубе будаўнічага тэатра, лекцыя — у клубе «Сцяжына» тэатры «Камсамолец», — тэатральныя эскізы і макетаў — у Тэатры оперы і балета. Выступіць выстаўка новых твораў у Брэсце і Гродна, у Віцебску і Гомелі, для вайнаў Савецкай Арміі і патрафікаў. Наміраюцца ў Мінскі А. Волкова размясціцца ў клубе «Салігорскі будзь». Леніны на тэмы сучаснага вылучае мастацтва будучы працяжыцца для студэнтаў мінскіх вышэйшых навуковых устаноў і на буйных прадрпрыемствах сталіцы. Гутаркі мастакоў з гледачамі абдувацца ў мастацкім музеі, у мастацкіх жывапісцаў і скульптураў, у клубы і кінааўтограў, у цэхах аўтамабільнага, трактарнага, фарфара-фаянсавога і іншых завадаў. Для падрыхтоўкі і правядзення «Тыдня вылучае мастацтва» створана камісія ў складзе З. А. Сігур, Я. Карасюскага і Я. Ціхарава.

КНИЖЧЫН ТЫДЗЕНЬ

Тыдзень дзіа-чай кнігі — мерапрыемства традыцыйнае. Яно праводзіцца два, а то і тры разы ў год. І кожны раз надойга застэаецца ў памяці маленькіх чытачоў. Дзецям патрэбна гэтая шычарая сяброўская дружба з пісьменнікамі. Яны хочучы ведаць, як пішуцца кніжкі, што новага створана прэзнікамі і пэстамі за апошні час, якія творы выйдучы хутка з друку і пра што расказваюць яны. Шчыра кажуць, гэтая дружба не менш патрэбна і пісьменнікам. Апошнія не толькі выслухоўваюць «заяўкі» свей юных чытачоў, але і іны раз і папрокі і за мяўдалы вершы і апавяданні. За гэта не крыўдзіцца.

Казкі. Фотазэцюд Ул. Крука.

Днямі вялікая група беларускіх пісьменнікаў раз'ехалася па гарадах і вёсках Беларусі, каб у дні вясновых канікул сустрацца з маленькімі аматарамі кніжак. Адна з традыцыйных сустрач адбылася днямі ў Палацы культуры прафсаюзаў Мінска. У вялікай глядзельнай зале — чырвоныя галіштукі. Вельмі прыемна было пачуць, як хлопчык, вучыць пятае класу шостага класа, гавораць са сцэны, упэўнена ўвагляючы сваяму сябру: «Вунь Янка Маур, Алесь Якімовіч, Станіслаў Шумевіч, Эдзі Агняцэвіч...» Яго перабівае сябра:

— А гэта Сяргей Грахоўскі і Язэп Семіжон. У аднаго і ў другога вучня шмат кніг беларускіх пісьменнікаў. Сёння бібліятэчка папоўніцца:

у Палацы ёсць кіёск з новымі кнігамі. Кніжчын тыдзень тут пачаўся дэволі арыганізацыя — гучамі піянерскіх франфэр, рапартамі аб піянерскіх справах, чытаннем вершў савецкіх паэтаў і самым цікавым — парадам кніг. Маленькія чытачы расказалі пра эміст твораў «ТБТ» Я. Маўра, «Ён быў піянерам» Я. Курто, «Кала Броннай гары» В. Шымкука, «У разведку ішоў хлапчук» В. Марозава.

Затым слова было прадстаўлена пісьменнікам. Яны чыталі вершы, уосці з апавяданьняў. У гэты да школьнікаў прыйшлі таксама артысты Беларускага тэатра юнага гледча. Яны паказалі спектакль «На граніцы».

творчасці пачаў працаваць клуб кінафатааматараў. Тут атрымліваецца спалучыць дзіцячы і дзядушчыны творчыя і навуковыя заняткі студэнтаў.

□ Калектыву работнікаў мінскай Лунінецкага раёнага аддзела культуры і тэатраў інававаў вынаўца кінааўтограў на кінабаслугуюваным населеным.

□ Кінааўтограўна раёна дадзена 2585 кінаасансаў, якія наведана звыш 175 тысяч гледачоў.

□ Пры Брэсцім доме народнай

ПІСЬМЕННІК І ПУБЛІЦЫСТ

Споўнілася 130 год з дня нараджэння і 70 год з дня эмісціі пісьменніка і публіцыста Віцеса Каратынскага (1831—1891). Творчая спадчына яго мала даследавана. Больш таго, няма нават адзінаго погляду на ізыны напішчы пісьменніка: адны лічаць яго дэмакратам, другія — кансерватарам. Так, Г. Кісялёў сьвярджае («Польмя» № 5, 1961), што В. Каратынскі не ўспрымаў «дэмакратычных ідэй свайно настаўніка» Ул. Сыракомлі. І для такога сьвярджэння, на першы погляд, ёсць падставы: у 1858 г. паэт прысвечыў Аляксандру II верш «Уставайма, браццы, за дзела, за дзела!» І за гэта заслужыў у польскім друку мянушку «дуступніка». З другога боку, сам Сыракомля і некаторыя іныя польскія літаратары мінюлага стагоддзя вельмі высока цанілі Каратынскага якра за яго дэмакратызм. Дзе ж ісціна?

Галоўнае з'явіла ў творах Каратынскага, а таксама з'явіла «Туга на ружавой старэй», упершыню надрукаваная ў 1912 г. «Наша літэра» № 49—50. На наш акадэмік Я. Карскі, а ўслед за ім — М. Гарцінкі прысвечвалі В. Каратынску лічэ «Гурток старога дзела». Але як пераінаўча даказаў Г. Кісялёў, гэты твора хутэй за ўсё належыць В. Дуніну-Марцінкевічу. Трэба адзначыць, што беларускі твораў Каратынскага напісаў значна больш. У № 41 беластоцкай газеты «Ніва» за мінулы год змешчаны артыкул М. Канапацкага «Над мемуарамі Вруна Каратынскага». Там паведамляецца, што ў сямейных архівах Каратынскі доўгі час захоўваў неапублікаваныя беларускія вершы паэта. В. Каратынскі ў свой час хацеў уключыць іх у зборнік «Чым хата багата, тым рада». У 1912 г. «Наша ніва» зварулася да нашчадкаў В. Каратынскага з прапановай выдць неапублікаваныя творы іх бацькі. Але адказу з Варшавы не было. Польскі даследчык Т. Туркоўскі паведамляў у 1937 г., што паперы В. Каратынскага па-ранейшаму захоўвае яго сям'я. Аднак, як піша М. Канапацкі, большасць з іх згарэла ў часе варшаўскага паўстання 1944 г.

З названых вершў Каратынскага найбольшую ідэю і мастацкую вартасць мае элегія «Туга на чужой старане». Яна вызначаецца шчырай любоўю да роднай «зямліцы», па гучанню блізка да народных песень. Тая ж любоў да роднага краю і ў вершы, запісаным 23 кастрычніка 1858 г. у альбоме Арцёма Вярты-Дарэўскага. Найбольш прыраўняў выклікае верш «Уставайма, браццы, за дзела, за дзела!». На першы погляд, ён і сапраўды ўслаўляе новага цара Аляксандра II і яго ўпрыезд у Вільню. Але, па-першае, нельга забываць, што ў ацэцы першых крокаў дзейнасці новага цара памыліся нават такі разумны, як Герцін, Чарнышэўскі, а, па другое, дастаткова ўважліва ўчытаўца ў верш Каратынскага, дастаткова параўнаць яго са змешчанымі ў тым жа адрасе

літоўскім вершам, аналагічнымі твораў Адында, Ходзькі, набручаюць, што паміж імі вялізарная розніца. Адынец, Ходзька, Тышкэвіч і невядомы літоўскі аўтар славааслоўяў імператару не заноучы межу. Іх вершы сучаснага рыторыка. Каратынскі ж даволі праста гаворыць, што над беларускім краем пануе непраглядная ноч, што цяжка жыццям мужыку-беларусу ў «чорнай святліцы». Паэт нідзе не называе імя цара. Праўда, у вершы Каратынскага ідзе гутарка аб узыходзе сонца, прыбывшці «Вялікага Гаспадару края», але, на мой погляд, тут аўтар не мае на ўвазе цара. Каратынскі прадугавдае падзеі, якія наспявалі тады ў краіне, заклікае да актывнасці, да справы.

Аб тым, што Каратынскі быў дэмакратам, найбольш пераконаў сьведчаць яго польскія вершы. У розны час і ў розных бібліятэках мне ўдалося адукаваць сем кніжак Каратынскага і вершам невядуліку прадмова і вершам «Слоўца да чытача». Вельмі высока адгучуныся аб асьме пачынаючага аўтара, укажушы на народныя вытокі яго творчасці. Сыракомля раіць яму плакаць разам з народам у часіны пакут, смяіцца — у часіны вяселья, указваць «братам іх вышэйшым мэты». Быццам у адказ на гэты заклік, Каратынскі піша ў вершы «Пастрыжэне», што ў хаце сваёй пазілі ён можа пачаставаць чытача толькі хлебам з мякінаю — дзе знайсці лепшыя прысмакі? Але час народнага ліхалецця! Але калі (!!) зазвоніў і душу агорне вярсэласць, тады паэт заспрысць зямляюю на іную бяседу, «на песні» — не такія ўжо песні! Вера ў тое, што хутка абдуца

перамены, узыйдзе сонца свабоды, гучыць таксама ў вершах «Першы дзень вясня», «Ліубоў». Асобныя вершы зборніка — апрацоўкі беларускіх народных песень («Сірата», «Два каханні» і інш.). Аднак найбольшая творчая удача Каратынскага — «абразок з народнага жыцця» «Таміла» (Вільня, 1858). Паэма пачынаецца са звароту да «старога суседа» Нёмана, да старога наднёманскай вёскі. Паэт прыходзіць сюды, але не можа спакойна адпачываць, бо бачыць, як сцягне паліваець потам ніў, бачыць худую жыўвёлу, хаціны бы на кастылях, дзцей «абосы, напавураздзетых». Не лёгка жыццёца і старому Таміле: трэба працаваць, дзцей, пачата апацны бужанка хлеба, стварыць Кандраў Луста і «Сябры» на радзі Таміле прадаць за падаткі апошняе жыццёпаўна прастагата коніка. Даведзены да адчаю селянін ідзе на алячынства і канчае трагічна. На прыкладзе Тамілаў аўтар сьвярджае, што так далей працягвацца не можа, што ў грамадстве трэба ўставаць такую ж гармонію, якая існуе ў прыродзе. Паэма заклікае не адрэацца на ідэалізаваць мінулае, а дзейнічаць, бо «сама зямля ўраджаі не даць, трэба яе апрацоўваць у цяжкіх клопатах».

Як вядома, ні Дуніну-Марцінкевіч, ні Вярты-Дарэўскі, ні іныя тагачасныя беларускія аўтары тэорый літаратуры нідзе спецыяльна не займаліся. Аб іх поглядах на мастацтва мы можам меркаваць толькі ў асноў. У гэтай сувязі вялікую цікавасць маюць для нас «Тлумачэнні» да паэмы «Таміла». У іх Каратынскі ўважліва часта карытаюцца эзопавай мовай, свае думкі аб жыцці і мастацтве. Хэця паэт не ўжывае тэрмінаў «ідэянасць», «рэалістычнасць»,

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БАТКО